

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ ІМ. Г.Е. ВЕЙНШТЕЙНА

МАТЕРІАЛИ

XI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

17 – 18 ЖОВТНЯ 2023 р.

«ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ

РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ»

м. Одеса

УДК 330.34:005.35(477"20")

Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Матеріали ХІ Міжнародної науково-практичної конференції 17-18 жовтня 2023 року. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2023. – 663 с.

У матеріалах конференції знайшли відображення економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку ХХІ століття. Були запропоновані шляхи вирішення найактуальніших та нагальних проблем багатьох сфер сучасного бізнесу та новітні управлінські технології в сучасних турбулентних умовах існування підприємств. В доповідях особлива увага приділялась прикладному характеру досліджень та їх впливу на поліпшення економічної ситуації в країні.

Науковий редактор Козак К.Б. - д-р екон. наук, професор, директор ННІПЕіМ ім. Г. Е. Вейнштейна ОНТУ

Редакційна колегія:

Агеева І.М. – к.е.н., доц., Басюркіна Н.Й. – д.е.н., проф., Баранюк Х.О. – к.е.н., доц., Лагодієнко В.В. – д.е.н., проф., Немченко В.В. – д.е.н., проф., Павлов О.І. – д.е.н., проф., Седікова І.О. – д.е.н., проф., Ніколюк О.В. – д.е.н., проф., Козак К.Б. – д.е.н., проф., Соловей А.О. – к.і.н., доц., Згадова Н.С. – к.е.н., доц., Маркова Т.Д. – к.е.н., доц., Волкова А.Ю. – ас., Мільчева В.В. - PhD, доц., Новикова В.С.

Матеріали додаються за оригіналами рукопису

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та сутність наданих матеріалів

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ТА МЕНЕДЖМЕНТ РИЗИКІВ В УМОВАХ СИСТЕМНИХ ЗАГРОЗ

Шалений В.А., к.е.н., доцент

Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

Діяльність сучасних підприємств незалежно від форм власності, розміру, галузевої підпорядкованості та інших факторів характеризується значним впливом на них невизначеності, нестабільності та конфліктності як внутрішнього так зовнішнього середовища. Ці процеси, являючись джерелом виникнення ризиків у діяльності підприємств, становлять загрозу їх існуванню, та, відповідно, зумовлюють об'єктивну необхідність управління ними.

Таким чином, господарська діяльність підприємств відбувається в умовах різноманітних ризиків, якими потрібно управляти. Виключна важливість та складність даного процесу пояснюється неможливістю повного подолання ризикової ситуації та відповідних загроз, адже ризик за своєю економічною природою є одним з атрибутів ринку і присутній у більшій або меншій мірі у будь-якій господарській ситуації [1, с. 79].

В умовах повномасштабної російської агресії та впровадженого військового стану, коли значно збільшується перелік загроз від дії ризикоутворюючих чинників, а також зростають масштаби можливих втрат через значний мультиплікаційний ефект останніх, побудова якісної системи управління ризиками, вбудованої в загальну систему антикризового менеджменту, є обов'язковою умовою виживання та забезпечення прибутковості діяльності у середньо- та довгостроковій перспективі. З урахуванням того, що на промислових підприємствах, в т.ч. харчових, операційна діяльність (виробництво та реалізація промислової продукції) в середньому забезпечує більше 90 % загальних доходів та при здійсненні якої формується відповідна зазначеним доходам, величина витрат, на сьогоднішній день гостро стоїть проблема формування в системі антикризового менеджменту програми управління ризиками підприємств харчової промисловості як виробничих систем.

Незважаючи на поліваріантність можливого впливу ризикоутворюючих чинників, кінцевий негативний результат їхньої дії призводить до отримання негативних фінансових результатів в довгостроковому і короткостроковому періодах.

Саме тому представляється доцільною побудова системи управління ризиками на основі чинників, що формують прибуток підприємств харчової промисловості [2, с. 95].

Сьогодні значно зросла роль прибутку як джерела засобів відтворення ресурсів підприємств всіх галузей народного господарства. Надмірна дорожнеча і складність отримання позикових засобів,

нерозвиненість фондового ринку як інституту, що забезпечує залучення додаткових коштів за рахунок емісії цінних паперів, роблять прибуток єдиним реальним джерелом ресурсів, який забезпечує функціонування підприємств.

Особливу загрозу діяльності підприємств в умовах кризи представляють системні ризики, до яких належать такі, наявність яких обумовлена самою економічною системою.

Кількість та сила впливу цих ризиків в умовах економічної кризи значно зростає для всіх без виключення підприємств. Це вимагає виокремлення системних ризиків в окремий об'єкт управління як найбільш загрозливих.

Виключна небезпека саме цих ризикоутворюючих чинників пояснюється, насамперед, наявністю значної вірогідності не тільки прямого, а й опосередкованого багатоаспектного впливу на діяльність підприємств, а отже до появи мультиплікаційного ефекту. Складність також полягає у тому, що управління системними ризиками є вкрай проблематичне через неможливість відчутного впливу зі сторони окремого підприємства на зовнішнє макросередовище.

На рисунку 1 представлена динаміка фінансових результатів (прибутку) вітчизняних підприємств до оподаткування.

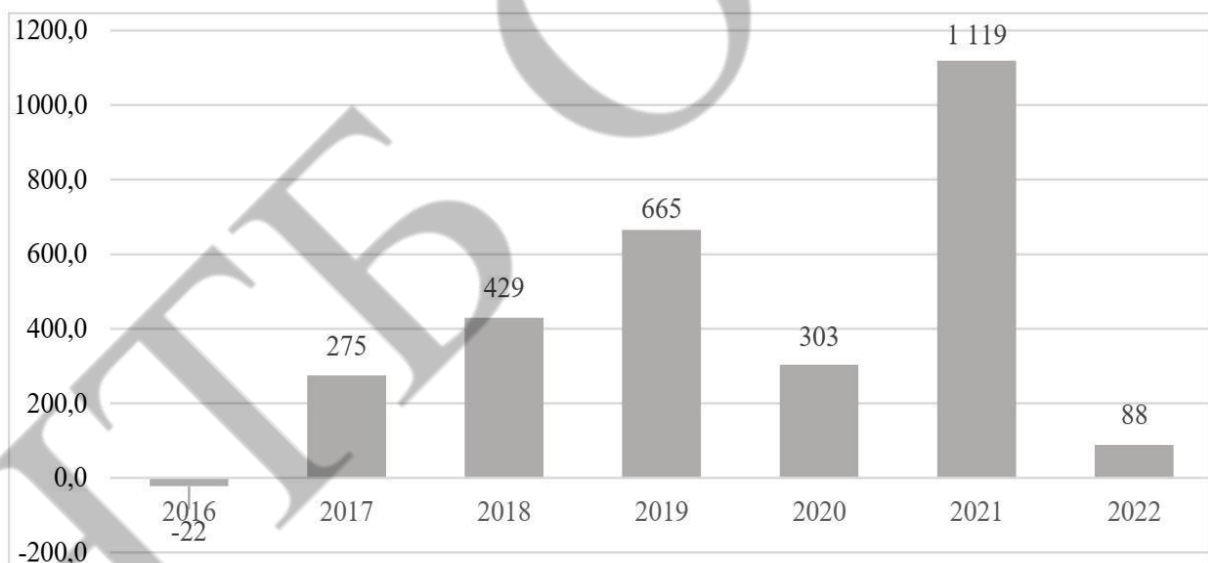

Рис. 1. Динаміка прибутку до оподаткування підприємств, млрд грн

Офіційні статистичні дані дають підстави стверджувати, що протягом 2016-2019 років та в 2021 році діяльність підприємств відбувалася у досить стабільних умовах.

На діяльність підприємств, таким чином, основний вплив чинили унікальні або специфічні ризики, тобто ризики, джерела виникнення яких

пов'язані з конкретними видами діяльності та особливостями менеджменту суб'єктів господарювання. У 2020 та 2022 роках через вплив глобальних (пандемія COVID) та регіональних (російська військова агресія) відбулося різке падіння прибутку підприємств: в 2020 році прибуток до оподаткування скоротився на 54,4 % відносно попереднього року, а в 2022 році скорочення становило 92 % порівняно з 2021 роком.

Така зміна прибутковості діяльності дає підстави стверджувати про те, що саме системні ризики, підсилюючи дію один одного (за рахунок багатоаспектної дії та ефекту мультиплікації) стали причиною цього.

Дана теза впливає з того, що унікальні ризики, діючи в межах великої системи (національна економіка) в умовах олігополістичного або конкурентного ринків не мають істотного впливу на систему в цілому, а реалізація їх на конкретних підприємствах компенсується за рахунок підвищення ефективності діяльності та отримання додаткових вигіднішими суб'єктами господарювання.

Вважається, що системними ризиками управляти майже не можливо, але це справедливо лише у частині активного впливу на ризикоутворюючі чинники. Управління даними ризиками можливе лише у вигляді адаптації до нових умов, створених системними ризиками.

Відповідно, ті суб'єкти господарювання, які адаптуються скоріше та запровадять відповідні заходи в межах антикризового управління, і будуть мати конкурентні переваги порівняно з іншими.

Слід однак зазначити, що процес адаптації до нових умов з огляду на необхідність вживання радикальних заходів (значне скорочення витрат, пошук нових ринків тощо) є вкрай витратним та вимагатиме від підприємств значних ресурсів.

З огляду на це, найбільш ефективним механізмом такої адаптації може вважатися швидка реакція на реалізацію системних ризиків, що потребує високої кваліфікації ризик-менеджменту підприємства, а також попередньо розробленої програми відповідних заходів та формування значних резервів (грошових) в умовах стабільної економічної ситуації (у передкризові періоди).

Це дозволить значно зменшити негативний вплив системних ризиків у кризовий період за рахунок певного зниження ефективності діяльності в періоди стабільної економічної ситуації.

Література

1. Івченко І.Ю. Економічні ризики. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 304 с.
2. Привабливість харчового бізнесу в Україні: монографія / [Н.Й. Басюркіна та ін.]; за ред. д.е.н. Н.Й. Басюркіної; Одеська нац. акад. харчових технологій. Одеса: ОНАХТ, 2017. 192 с.

3. Діяльність підприємств. *Офіційний сайт Державної служби статистики України.* URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.09.2023).

ІНТІВ ОНІТІ

66.	Чвeрткo Л.А., Пугoлoвкo І.С. ВАЖЛИВІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ІНСТРУМЕНТІВ ВЗАЄМОДІЇ ПЛАТНИКА ПОДАТКІВ ТА КОНТРОЛЮЮЧОГО ОРГАНУ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПОДАТКОВОГО АУДИТУ.....	239
67.	Чeкaнoвськa Л.Б., Мухa Р.А. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА.....	243
68.	Чeркaшiнa Ю.В. ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	247
69.	Шeв'якoвa Г.О. ЕФЕКТИВНИЙ САЙТ ТА АКТУАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАЛУЧЕННЯ ЦІЛЬОВОЇ АУДИТОРІЇ.....	249
70.	Шкoльний О.О. ФОРМУВАННЯ СТАЛИХ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАЧАННЯ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	252
71.	Бас'юркiнa Н.Й. ЕКОНОМІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	255
72.	Okulicz-Kozaryn W. STUDY OF POLISH AND UKRAINIAN SCIENTISTS' PUBLICATION ACTIVITY IN THE FIELD OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE.....	259
73.	Пeтькoвa О.О., Вeрхiвкeр Я.Г. ЕКОНОМІКА АСЕПТИЧНОГО КОНСЕРВУВАННЯ ПЛЮДОВИХ ПЮРЕ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У ТЕХНОЛОГІЇ ХАРЧОВИХ ВИРОБНИЦТВ.....	263
74.	Кaрпiнськa Г.В. МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВ.....	265
75.	Сoкoлюк К.Ю. РОЛЬ ЛОГІСТИКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	269
76.	Шaлeний В.А. АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ТА МЕНЕДЖМЕНТ РИЗИКІВ В УМОВАХ СИСТЕМНИХ ЗАГРОЗ.....	272
77.	Мaртирoс'ян І.А., Мoмoт В.Ю. СТАН ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	276
78.	Пaмбук С.А., Шeнгeлaя М.В. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ФРУКТОВО-ЯГІДНИХ КОНДИТЕРСЬКИХ ВИРОБІВ.....	280